

Thành cổ Hà Nội là một di tích lịch sử văn hoá tiêu biểu cho lịch sử dân tộc, là trung tâm chính trị của nước Đại Việt từ năm 1010 đến 1802. Thành cổ Hà Nội - cố đô Thăng Long, với tư cách là nơi ở của chính quyền quân chủ đã trở thành một đế đô của dân tộc. Sự tồn vong của Thành cổ Hà Nội gắn liền với chặng đường hưng vong của lịch sử dân tộc. Thời thái bình thịnh trị, thành được xây dựng khá quy mô bề thế, nguy nga và tráng lệ. Ngược lại thời giặc giã Thành cổ Hà Nội không chỉ là đối tượng đốt phá, huỷ diệt của quân Nguyên, Minh, Thanh mà cả của quân Chiêm Thành và các cuộc bạo loạn trong nước. Đặc biệt là cuộc phá Thành Hà Nội của thực dân Pháp để xây dựng chỗ ở cho quân đội Pháp. Năm 1888, Thành cổ đồ sộ kiểu "Tam trùng thành quách" với những cung điện, lầu gác, dinh thự nguy nga như sử sách miêu tả đã không còn nữa!

Đến nay, các di tích quan trọng hiện còn về "Thành cổ Thăng Long - Hà Nội" là những di tích đơn lẻ, dấu vết sót lại của toà thành cổ và nền móng không đầy đủ của cung điện...

Dù sao thì Thành cổ Thăng Long vẫn là một trung tâm hội tụ đủ các giá trị về loại hình di tích tiêu biểu như: di tích kiến trúc, di tích khảo cổ và di tích cách mạng, kháng chiến góp phần minh chứng cho lịch

MỘT SỐ GIẢI PHÁP

PHÁT HUY GIÁ TRỊ

Thành cổ Hà Nội

NGUYỄN THỊ HUỆ*

Cửa Bắc Thành Hà Nội - Ảnh HN

*PGS.TS. Trưởng Khoa Bảo Tàng Trường ĐHVH HN

sử phát triển của dân tộc trên các mặt chính trị, lịch sử xã hội văn và hoá nghệ thuật.

Với vị trí và ý nghĩa quan trọng như vậy, Thành cổ Hà Nội đã được Bộ Văn hoá Thông tin công nhận là di tích lịch sử - kiến trúc nghệ thuật (Quyết định số 22/1999/QĐ-BVHTT, ngày 6-4-1999) và đã đưa vào chương trình kỷ niệm 1000 năm Thăng Long - Hà Nội (1010 - 2010) để bảo tồn và phát huy giá trị văn hoá của nó.

Ngày 17-9-1999, Giám đốc Sở Văn hoá Thông tin Hà Nội đã ký quyết định số 196/QĐ-VHTT với nội dung: phải tổ chức sưu tầm, biên soạn tài liệu, tuyên truyền giới thiệu và tổ chức trưng bày khai thác phục vụ nhân dân tham quan các di tích trong Thành cổ Hà Nội. Đó là: Đuan Môn, Hậu Lâu và Bắc Môn. Thực hiện các quyết định nêu trên, Ban quản lý di tích danh thắng Hà Nội về cơ bản đã hoàn thành bước 1, việc tổ chức sưu tầm tư liệu và biên soạn tài liệu về Thành cổ Hà Nội, nhưng một phần việc còn lại chiếm vị trí rất quan trọng cần phải làm là công tác bảo tồn và tuyên truyền giới thiệu, tổ chức trưng bày, khai thác các giá trị của Thành cổ phục vụ công chúng thì chưa thực hiện được đầy đủ. Đó là phần chúng tôi muốn đề cập tới.

Hiện nay, việc trưng bày tại chỗ trong Thành cổ Hà Nội cũng là một vấn đề phức tạp, bởi vì diện mạo của nó đã thay đổi nhiều và qua kết quả khai quật khảo

cổ học những năm gần đây cho biết tầng văn hoá có nhiều lớp đan cài, lại thường xuyên có nước. Do đó đòi hỏi phải có một giải pháp đồng bộ, cần có nguồn kinh phí lớn thì mới có thể thực hiện được trưng bày tại chỗ.

Song, trước khi tiến hành trưng bày tại Thành cổ Hà Nội thì phải xây dựng một đề án ý tưởng khoa học cho việc quy hoạch tổng thể và chi tiết toàn bộ di tích văn hoá kiến trúc này, nhằm tránh tình trạng "phá vỡ không gian" của di tích.

Đồng thời vì điều kiện thời gian, nguồn kinh phí và nguồn tư liệu nghiên cứu... trước mắt nên tổ chức trưng bày một số tư liệu, hiện vật về Thành cổ Hà Nội tại di tích Đuan Môn. Đương nhiên phải đảm bảo được các nguyên tắc bảo tồn di tích và những nguyên tắc của Bảo tàng học. Đây là một trong những giải pháp quan trọng không thể thiếu nhằm bảo tồn và khai thác giá trị lịch sử văn hoá kiến trúc của Thành cổ Hà Nội.

Theo lý luận Bảo tàng học thì tôn tạo di tích là quá trình bổ sung vào di tích những yếu tố cần thiết về nhiều mặt, bao gồm: nội dung, mỹ thuật và các hình thức khác nhằm phát huy tác dụng di tích được cao nhất, phải giữ được trạng thái ban đầu của di tích, phải làm sáng tỏ nội dung giá trị, đồng thời tạo điều kiện cho di tích tồn tại tốt đẹp hơn. Một di tích có giá trị như Thành cổ Hà Nội sẽ được nổi bật tại Thủ đô khi nó được tôn tạo với một quy mô tương xứng, nó sẽ có sức cuốn hút mạnh mẽ

với mọi khách tham quan.

Việc trưng bày một số tư liệu hiện vật về Thành cổ Hà Nội tại di tích Đuan Môn nhằm mục đích:

- Giới thiệu một cách khái quát và hệ thống những tư liệu hiện vật sưu tầm và thu thập được về Thành cổ Hà Nội từ thế kỷ XI đến thế kỷ XIX.

- Khẳng định nội dung (những giá trị lịch sử - văn hoá - kiến trúc nghệ thuật của Thành cổ Hà Nội cần được bảo tồn và phát huy tác dụng).

- Kịp thời bảo tồn các di sản văn hoá vật thể và phi vật thể của Thành cổ Hà Nội.

- Bảo tồn, tôn tạo di tích Thành cổ Hà Nội (một điểm sáng của Thủ đô) để lôi cuốn, hấp dẫn mọi khách tham quan trong và ngoài nước.

Như vậy nội dung trưng bày nên tập trung vào các chủ đề chính sau đây:

- * Chủ đề thứ nhất: Thành Thăng Long qua các thời kỳ lịch sử (từ thế kỷ XI đến thế kỷ XIX tương đương với các triều đại Lý, Trần, Lê và đầu Nguyễn của nước Đại Việt).

- * Chủ đề thứ hai: Giới thiệu đời sống sinh hoạt văn hoá xã hội thế kỷ XI-XIX tại Thành cổ Hà Nội.

- * Chủ đề thứ ba: Giới thiệu một số nghề thủ công truyền thống tiêu biểu của kinh thành Thăng Long.

Yêu cầu và phương pháp trưng bày.

Nội dung trưng bày này tại di tích Đuan Môn cần thể hiện thật sự khoa học, xúc tích, hiện vật trưng bày phải là tư liệu hiện vật của Thành

cổ Hà Nội đã tìm thấy qua các cuộc khai quật khảo cổ học và sưu tầm trong thời gian qua.

Phân trưng bày cần phải hài hoà, trang trọng, phù hợp với không gian kiến trúc hiện có của Đồn Môn, không làm thay đổi và ảnh hưởng tới diện mạo và không gian xung quanh của khu vực Thành cổ hiện nay.

Trang thiết bị trưng bày hiện vật phải thích hợp với việc khai thác những nét văn hoá truyền thống của dân tộc, kết hợp với kỹ thuật hiện đại tạo nên phong cách trưng bày riêng tại di tích Đồn Môn, không trùng lặp về phong cách trưng bày ở một số di tích khác.

Phương pháp trưng bày: áp dụng theo đề cương, có kết hợp với trưng bày sưu tập. Giải pháp trưng bày theo hướng tham quan

thuận chiều kim đồng hồ, sử dụng hài hoà giữa ánh sáng tự nhiên với ánh sáng nhân tạo. Sử dụng màu sắc của nền để tôn hiện vật và những vấn đề trọng tâm của từng chủ đề trưng bày.

Mặt khác, còn phải sử dụng những giá trị tự thân chứa đựng trong di tích vào mục đích tuyên truyền khoa học và giáo dục quần chúng.

Vì vậy, cần tổ chức tuyên truyền quảng bá về Thành cổ Hà Nội trên các phương tiện thông tin đại chúng. Nên kết hợp với ngành du lịch thủ đô để đưa Thành cổ Hà Nội nằm trong hệ thống di tích lịch sử văn hoá và danh lam thắng cảnh: Lăng Bác, Phủ Chủ tịch, Chùa Một cột, Bảo tàng Hồ Chí Minh; Hồ tây, Đền Quán Thánh, chùa Trấn Quốc, chùa Kim Liên, Văn Miếu...

Chúng ta biết rằng, lý do di tích tồn tại và phát huy được là phải có công chúng đến với di tích. Do đó, di tích Thành cổ Hà Nội muốn phát huy tốt thì đòi hỏi cán bộ hướng dẫn tham quan di tích phải được đào tạo chuyên môn về ngành bảo tồn bảo tàng, có trình độ chuyên môn, có ngoại ngữ, say mê nghề nghiệp, có trình độ giao tiếp ứng xử với khách tham quan.

Hà Nội sẽ tiến tới kỷ niệm 1000 năm (2010), thì khu di tích Thành cổ Hà Nội sẽ là nơi có thể tổ chức đại lễ trọng thể với các hoạt động văn hoá phong phú, đa dạng, nơi khám phá những điều kỳ thú đối với mọi người, đặng góp phần tạo nên một tinh thần yêu thương vô bờ bến với quê hương xứ sở này.

N.T.H

